

Inhoud

Index kaders	7
Inleiding	9
1 Openbaring van Jezus Christus	14
Openbaring 1	
2 De zeven brieven	27
Openbaring 2-3	
3 De hemelse troonzaal met de boekrol	39
Openbaring 4-5	
4 De zeven zegels verbroken	51
Openbaring 6-7	
5 De zeven bazuinen	62
Openbaring 8-9	
6 Profeteren en getuigen	73
Openbaring 10-11	
Halverwege de Openbaring	86
7 Vrouw, Kind en draak	89
Openbaring 12	

8	Beest uit de zee en beest uit de aarde	100
	Openbaring 13	
9	Het Lam met de honderdvierenveertig- duizend en het oordeel	114
	Openbaring 14	
10	De zeven schalen	126
	Openbaring 15-16	
11	De val van Babylon	138
	Openbaring 17-19:10	
12	De ondergang van Gods vijanden	150
	Openbaring 19:11-20:15	
13	De nieuwe schepping met het nieuwe Jeruzalem	163
	Openbaring 21-22	

Inleiding

‘Wilt u eens over de Openbaring preken?’ Die vraag heb ik nog nooit over een ander bijbelboek gekregen. De Openbaring is in. Wat hebben we nog te verwachten voordat de Heere Jezus terugkomt? Hoe zit het met het beest en zijn merkteken? En met Israël of het duizendjarige rijk? We willen er graag meer over weten. De verdamping van het christelijk geloof in onze samenleving, de globalisering en de over elkaar buitelandse crises van banken, klimaat en coronavirus versterken het gevoel dat de Heere Jezus mogelijk snel zal komen. Velen willen zich daarom meer in de Openbaring verdiepen. Deze bijbelstudies willen je daarbij helpen.

De Openbaring is een bijzonder boek. Het is niet altijd eenvoudig, maar je wordt erdoor gegrepen. Dat is in elk geval mijn ervaring. Zeven jaar heb ik met passie erover lesgegeven aan de cursus Theologische Vorming Gemeenteleden in Rijssen. De voorbereidende studie en de ontdekkingstochten die ik samen met cursisten door de visioenen maakte, hebben de basis gelegd voor mijn verstaan van dit boek. In het voorjaar van 2020, tijdens de eerste lockdown in de coronapandemie, is die basis verdiept. In een serie online avonddiensten heb ik met de hervormde gemeente van Beekbergen de gehele Openbaring gelezen en besproken. Diverse verzoeken om de uitleg in boekvorm

uit te geven, hebben geleid tot deze bijbelstudies. Dat ging vanzelf gepaard met nieuwe studie. Als leerling deel ik graag op een eenvoudige manier mijn inzichten om ook anderen te helpen bij het lezen van dit fascinerende bijbelboek.

De bijbelstudies nemen je mee door de gehele Openbaring. Dat is een bewuste keuze. Te vaak worden stukjes uit de Openbaring geknipt en ingevoegd in grote uiteenzettingen over bijvoorbeeld de antichrist of een duizendjarig vrederijk. Maar weet je hoe vaak het woord 'antichrist' of 'vrederijk' in de Openbaring genoemd wordt? Precies, nul keer. Om inlegkunde zo veel mogelijk te voorkomen, ga ik uit van twee eenvoudige veronderstellingen, die de Openbaring zelf bij ons neerlegt. In de eerste plaats vormt het boek één geheel. Delen van de Openbaring willen dus in de context van het geheel gelezen worden. In de tweede plaats vertelt het boek in zijn opening dat Johannes het als brief moet sturen naar christelijke gemeenten in Klein-Azië. De betekenis begrijpen we dus het best als we beginnen bij hun context aan het einde van de eerste eeuw. Bijbelse profetie lijkt namelijk op wandelen in de bergen. Vanaf je vakantiehuisje wandel je naar de top. Als je daar aankomt blijkt echter vaak dat de werkelijke top nog iets verder en hoger ligt. Het is belangrijk eerst te verstaan wat de visioenen aan christenen in de eerste eeuw vertelden over hun weg naar de bergtop van Gods toekomst. Van daaruit kan volgens dezelfde profetische patronen in nieuwe tijden de weg ontdekt worden, omdat de top van Christus' komst toch verder en hoger blijkt te liggen. Zo zal de Openbaring een profetische gids zijn tot de allerhoogste en uiteindelijke top van Christus' daadwerkelijke komst. Zonder oog voor de boodschap aan de eerste geadresseerden komt de uitleg van de Openbaring in de lucht te hangen en ontstaan de vreemdste kortsluitingen. In de afzonderlijke bijbelstudies gaan we dus steeds in samenhang met het gehele boek tegen het klankbord van de context van de eerste lezers op zoek naar de

boodschap voor vandaag. Zo willen de bijbelstudies je vormen om zelf dit bijbelboek te lezen zoals het zich aandient en interpretaties die soms de ronde doen te kunnen wegen.

Boeiend is de plaats van Israël in de Openbaring. Sommigen zien Israël in bijna elk visioen terug, anderen nergens. Ik neem een tussenpositie in. Woorden over Israël vanuit de profeten worden in de visioenen meestal symbolisch gebruikt voor de gemeente. Maar niet altijd: het nieuwe Jeruzalem als benaming van de stad van Gods toekomst kan toch niet bestaan zonder Zijn trouw aan het oude Jeruzalem. En de namen van de twaalf stamvaders op de poorten zeggen genoeg. Het is echter onjuist symbooltaal in visioenen letterlijk te lezen vanuit het verlangen een positieve verwachting voor Israël te horen in de Openbaring. En onze theologische vragen met betrekking tot Israël zijn nu eenmaal anders dan die van christenen aan het einde van de eerste eeuw. In de bijbelstudies ga ik er concreet op in wanneer dit aan de orde is.

Dit boekje bevat dertien bijbelstudies, die afsluiten met gespreksvragen, liedsuggesties en een belijdenisfragment. Dertien lijkt veel, maar het is de moeite waard en zicht op het grotere verband van het boek is onmisbaar. Als er te weinig kringavonden zijn, kan af en toe een bijbelstudie thuis gelezen worden, waarna de kring er summier op terugkomt. Of er kunnen twee bijbelstudies op één kringavond gepland worden. Ik geef enkele suggesties: hoofdstuk 5 kan men thuis lezen of samen met 6 op één kringavond bespreken. Datzelfde geldt voor hoofdstuk 10 in combinatie met 11. En voor hoofdstuk 9 in combinatie met 8. Hoofdstuk 1 en 2 zouden ook samengenomen kunnen worden, maar moeten zeker niet overgeslagen worden. De eerste hoofdstukken leggen namelijk de basis voor de manier van lezen. Een extra kringavond kan ook helpen. Ik adviseer alle

bijbelstudies te lezen om zicht te ontwikkelen op die belangrijke samenhang binnen de Openbaring.

De bijbelstudies zijn aangevuld met kaders die extra uitleg bevatten, voorbeelden geven of interpretaties wegen. Ze helpen de uitleg van dit bijzondere bijbelboek te volgen en het zelf te leren lezen. De kaders zijn doorlopend genummerd zodat gemakkelijk vanuit andere hoofdstukken ernaar verwezen kan worden. Bovendien zijn ze in een aparte index terug te vinden. Bijbelcitaten komen uit de Herziene Statenvertaling. Het nalezen van verwijzingen naar andere bijbelgedeelten zal het zicht op de bijbelse verbanden verdiepen. Bij verwijzingen naar parallelle plaatsen in de Evangelieën beperk ik mij tot Mattheüs, zonder Markus en Lukas te noemen. Verwijzingen zonder aanduiding van een bijbelboek zijn interne verwijzingen naar de Openbaring. Liedsuggesties bevatten meest psalmen (berijming 1773 (OB) of berijming 1967 (NB)) en liederen uit de bundel *Weerklank*. Door vermelding van de liedtitels zijn ze eventueel ook in andere bundels te vinden.

Verschillende mensen hebben mij op de voor- of achtergrond geholpen bij het tot stand komen van dit boekje. De één heeft preekopnames uitgetypt, een ander heeft conceptteksten meegelezen, van feedback voorzien of ingekort en weer een ander heeft zich thuis extra ingezet. Ik wil hen allen hartelijk bedanken. Bovenal dank ik God voor Zijn Woord en voor de duizenden draadjes in mijn leven die tot het schrijven van dit bijbelstudieboekje hebben geleid.

Christus openbaart Zich in het openingsvisioen als ‘Mensenzoon tussen de kandelaars’. Vanuit die positie heeft Hij de Openbaring gegeven. Door aansporingen, bemoedigingen en dieptepeilingen in de visioenen houdt Hij de lampen van Zijn gemeenten brandend in de laatste dagen van de wereldgeschie-

denis, die sinds Zijn kruis en verrijzenis zijn aangebroken. Dat is een kostbaar geschenk. Wat zou het mooi zijn als deze bijbelstudies helpen de Openbaring te verstaan, zodat Christus met de kracht van Zijn Geest door dit bijzondere bijbelboek ook in de gemeenten van vandaag werkt. Dat de kandelaars mogen branden tot aan Zijn komst!

Beekbergen, april 2021
Adriaan Theunisse

1

Openbaring van Jezus Christus

Openbaring 1

> Intro

Johannes begint zijn bijzondere boek Openbaring met de openingsgroet van een brief (1:4-8). In de daaraan voorafgaande inleidende woorden typeert hij zijn boek als 'openbaring van Jezus Christus' en als 'profetie' (1:1-3). In dit hoofdstuk ontdekken we hoe belangrijk deze typering is om de Openbaring goed te lezen. Daarna kijken we met Johannes mee naar het openingsvisioen waarin Christus in heerlijkheid aan hem verschijnt.

> Openingsgroet (1:4-8)

Genade en vrede van God! In het begin van de Openbaring groet Johannes de zeven gemeenten (zie hoofdstuk 2) namens God. Over hun schouders heen groet hij ook jou en mij. Via Johannes krijg je een heilige groet van Hem Die is, Die was en Die komt. En van de zeven Geesten voor Zijn troon. Er is één Heilige Geest, maar de Openbaring spreekt over zeven Geesten: het getal van de volheid. En je krijgt de groeten van Jezus Christus, Die de dood is doorgestaan en heeft overwonnen. Jezus Christus, Die

ons liefheeft en van zonde bevrijdt, groet Zijn kerk. Hem zij de lof en de heerlijkheid.

Dit is een geweldige openingsgroet. De boodschap van het Evangelie is groots. Het gaat om het bestaan en de toekomst van alle mensen en van het hele universum. Állen zullen Jezus Christus zien als Hij komt, zegt Johannes. Dat zal een rouwklacht losmaken bij iedereen die Hem heeft afgewezen. Zij zullen zich afvragen: wat heeft mij bezielde Hem af te wijzen, te doorsteken, te kruisigen? Of: ermee te stoppen Hem te volgen? Het zal een rouwklacht van berouw zijn.

Voor Gods gemeente zal de komst van Christus een ongelofelijke blijdschap geven. Hij is de Alfa en de Omega: de eerste en de laatste letter van het Griekse alfabet. De eerste en de laatste letter van al wat geweest is, wat nu is of ooit zal zijn. Op die heerlijke toekomst loopt de Openbaring uit.

#1 > Wie heeft de Openbaring geschreven?

De schrijver van de Openbaring maakt zichzelf bekend als 'Johannes' (1:1, 4, 9; 22:8). Kerkvaders uit de tweede en derde eeuw stelden al dat dit de apostel Johannes was, die ook het Evangelie en de drie brieven geschreven heeft.

Volgens de overlevering is de apostel Johannes erg oud geworden en heeft hij de laatste tientallen jaren van zijn leven in Efeze geleefd en gewerkt. Efeze is ook een van de zeven gemeenten waaraan de Openbaring geadresseerd is, terwijl de andere zes gemeenten dicht bij Efeze lagen. Het is inderdaad te merken dat de schrijver goed op de hoogte was van wat er speelde in deze gemeenten.

Hoewel verschillen in taal en stijl zijn aan te wijzen tussen enerzijds het Evangelie of de brieven van Johannes en anderzijds de Openbaring, zijn er ook opvallende overeenkomsten: bijvoorbeeld de omschrijving van Christus als het Lam of als het Woord, het gebruik van tegenstellingen voor God en het kwaad en beeldspraak met manna en levend water.

Er zijn dus goede argumenten om aan te nemen dat de apostel Johannes de schrijver is. Johannes zelf heeft het echter niet over 'zijn' openbaring, maar over de Openbaring van Jezus Christus. Deze Openbaring komt van God en is door Jezus via een engel aan Johannes gegeven om aan de gemeenten door te geven. Zó wil het boek ontvangen worden.

> Genre

Hoe wil de Openbaring gelezen worden? Daarvoor moet je weten wat voor soort boek de Openbaring is. Anders gezegd: welk genre is het? Het genre vertelt namelijk met welke verwachtingen een boek gelezen wil worden. Zo lees je *Snuf de hond*, een fictief jongensboek met historische context, anders dan een historische studie van Geert Mak. Het geeft je andersoortige informatie en wil iets anders met je doen. Je staat er meestal niet bij stil, maar zodra je een boek pakt, stel je je in op het genre.

Bij het lezen van bijbelse boeken speelt de vraag naar het genre ook. De profetieën van Daniël willen ons op een andere manier iets zeggen dan een psalm van David. En beide weer anders dan een brief van Paulus. Dus welk genre is de Openbaring en wat wil dat zeggen voor het lezen?

> Brief (1:4-6)

De Openbaring is een combinatie van drie genres. In de eerste plaats is het een brief. Denk maar aan de openingsgroet die we net gelezen hebben: 'Johannes, aan de zeven gemeenten die in Asia zijn ...' (1:4). Dat is de openingsgroet van een brief. En het boek eindigt met een slotgroet van een brief: 'De genade van de Heere Jezus zij met u allen' (22:21). In deze brief zijn ook nog zeven kleine briefjes opgenomen (Openb. 2 en 3). Deze zijn vanaf het begin onderdeel geweest van het grotere geheel van deze enorme brief en niet los verstuurd aan de zeven gemeenten.

Kenmerkend voor een brief is dat hij gericht is aan geadresseerden. In dit geval aan christenen aan het einde van de eerste eeuw in Efeze, in Smyrna en in de andere plaatsen. Wij lezen over hun schouders mee. Dat moeten we niet vergeten. Soms lezen christenen de Openbaring alsof het vooral over de laatste jaren voor de wederkomst gaat, ongeacht wanneer die plaatsvindt. Dat past echter niet bij het briefkarakter van dit boek. Wat zouden christenen in Pergamus daaraan gehad hebben? Het meeste van de Openbaring was voor hen actueel en te begrijpen.

Natuurlijk heeft de Openbaring voor de kerk in latere eeuwen ook zeggingskracht. Om kortsluiting te voorkomen, moet je dit boek echter – net als andere bijbelboeken – eerst lezen in de context van de eerste geadresseerden. Daarvandaan kunnen betekenisvolle lijnen worden getrokken naar nieuwe tijden.

> Profetie (1:3)

In de tweede plaats is de Openbaring een profetisch geschrift: 'Zalig hij die voorleest en zij die horen de woorden van de profetie' (1:3). De aanduiding 'profetie' komt nog vaker voor in het boek (19:10; 22:7, 10, 18-19).

Wat is profetie? Toekomst voorspellen? Soms wel: Gods Koninkrijk zal komen! Maar soms ook niet, denk maar aan Jona: 'Over veertig dagen zal de stad verwoest worden.' Dat gebeurde echter niet, omdat Ninevé zich bekeerde. Het kan dus een andere wending krijgen. God kan berouw hebben over aangekondigd oordeel (Jona 4:2) of in Zijn soevereiniteit een hogere weg kiezen (Jes. 55:7-9). Zo lees je in de Openbaring steeds dat het alles 'spoedig' zal plaatsvinden. Wij leven intussen tweeduizend jaar later en de Heere is nog niet gekomen. Dat roept vragen op. Petrus had daar in zijn tijd al mee te maken. Hij zegt: 'De Heere vertraagt de belofte niet, maar Hij heeft geduld met ons en wil niet dat enigen verloren gaan, maar dat allen tot bekering komen' (2 Petr. 3:9). Deze dynamiek hoort helemaal bij bijbelse profetie.

Het is daarom beter om te zeggen: profetie laat het licht van God op het leven vallen en roept op ons naar dat licht te keren en daarin te wandelen. Profetie geeft geen brokjes tijdloze informatie, maar wil ons in beweging brengen. De profetieën van de Openbaring geven de gelovigen in de eerste eeuw geestelijk zicht op wat zich afspeelt in hun wereld. Zij bemoedigen hen om vol te houden, zuiver en vurig, ongeacht de prijs, met de belofte van Gods toekomst aan de einder. Voor ons hebben die profetieën nog dezelfde zeggingskracht, want de geestelijke krachten zijn in onze tijd niet wezenlijk anders dan toen. Men kan echter niet met profetieën uit de Openbaring, aangevuld met die uit Ezechiël of andere profeten, een soort 'puzzel van de eindtijd' leggen. Zo werkt bijbelse profetie niet. Is zulk gepuzzel ten diepste niet een poging om zelf grip te krijgen op het onzekere leven? De profetische boodschap van de Openbaring is juist: in tijden waarin je alle grip verliest en je er niets meer van snapt, mag je toch op God vertrouwen. Houd vol, Zijn Rijk zal komen.